

УДК 342.9:639.2

АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНІ ПОВНОВАЖЕННЯ ДЕРЖАВНИХ ІНСПЕКТОРІВ РИБООХОРОНИ

**С.О. КІДАЛОВ, аспірант¹,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України**

У статті розглядаються актуальні питання щодо здійснення органами рибоохорони адміністративно-юрисдикційних повноважень.

Державний інспектор рибоохорони, органи рибоохорони, органи виконавчої влади, адміністративне правопорушення.

Серед суб'єктів адміністративної діяльності чинне місце відведено органам рибоохорони, які є різновидом органів виконавчої влади і покликані виконувати певне навантаження у сфері правоохоронної діяльності держави, у тому числі щодо боротьби з найбільш поширеною категорією протиправних проявів, якими є адміністративні правопорушення.

Ця діяльність полягає у вирішенні індивідуальних адміністративних справ і застосування відповідних юридичних санкцій до правопорушників в адміністративному порядку. Вказане значення віддзеркалює їх діяльність як суб'єкта адміністративної юрисдикції.

Упродовж останніх зазначеної проблеми тією чи іншою мірою торкалися ряд вчених-правознавців, зокрема М.М. Білинська, А.О. Дегтяр, О.М. Іваницька, М.Х. Корецький, В.І. Курило, О.П. Литвин, О.Ю. Піддубний, О.М. Суходоля, В.П. Удовиченко, В.К. Шкарупа та інші автори.

Разом із тим у правовій науці відсутні роботи, в яких би комплексно розглядалися питання адміністративного процесу, формування державного управління в структурі органів рибоохорони. З огляду на зазначене, актуальність наукового дослідження полягає у здійсненні теоретичного аналізу юрисдикційних повноважень державних інспекторів рибоохорони та опрацюванні законодавства в зазначеній сфері.

Тому **метою** статті є аналіз адміністративно-юрисдикційних повноважень державного інспектора рибоохорони в розрізі чинного законодавства.

Під важливою складовою терміна – «юрисдикція» зазвичай розуміється повноваження певної особи, установи надавати правову оцінку фактам, діям, вирішувати правові питання або ж сам процес реалізації цих повноважень [1, с. 16]. Тобто, юрисдикційні повноваження державних інспекторів рибоохорони (далі – інспектор рибоохорони) відображаються у притягненні порушників вимог законодавства до юридичної відповідальності. Вона передбачає застосування заходів

---

¹ Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор В.І. Курило

державного примусу до правопорушників для поновлення порушеного правопорядку чи покарання особи, яка скоїла правопорушення.

Отже, під терміном «адміністративно-юрисдикційні повноваження» розуміється встановлена законодавча діяльність органів державного управління і окремих посадових осіб, наділених владними повноваженнями, щодо порушення індивідуальних адміністративних справ і застосування відповідних юридичних санкцій до правопорушників в адміністративному порядку, без участі судових органів [1, с. 18].

Адміністративна юрисдикційна діяльність інспекторів рибоохорони зумовлюється насамперед такими обставинами: обсягом суспільних відносин, які охороняються цими органами, що відображається у специфічних підвідомчих справах про адміністративні правопорушення, а також значно ширшими повноваженнями щодо застосування ними адміністративно-юрисдикційного впливу, певною специфікою при оформленні протоколів про адміністративні правопорушення.

У зв'язку з цим більш предметного підходу, крім правових і організаційних засад, потребує дослідження теоретичного аспекту адміністративно-юрисдикційної діяльності інспекторів рибоохорони.

Особливість адміністративної юрисдикції інспекторів рибоохорони, зумовлює її правовий зміст, як різновид загальної, адміністративна юрисдикція є складовою діяльності органів виконавчої влади. У зазначеному понятті визначено ознаки як виконавчої влади загалом, так і юрисдикційної діяльності зокрема. Разом із тим загальновідомо, що правова наука не протиставляє юрисдикцію діяльності виконавчих органів. Визначаючи сутність даного правового явища та обґрунтовуючи ознаки, що характеризують адміністративно-юрисдикційну діяльність інспекторів рибоохорони, слід зазначити, що вона виступає як різновид: а) діяльності щодо реалізації виконавчо-розпорядчих повноважень влади; б) юрисдикційної діяльності виконавчих органів держави, зокрема вказаних органів, які є складовою їх адміністративної діяльності [2, с. 493].

При з'ясуванні концептуальної моделі правової природи адміністративної юрисдикції інспекторів рибоохорони, принципову роль відіграє взаємозв'язок зазначеного правового явища з цілями та завданнями виконавчої влади.

Під завданнями адміністративних юрисдикційних проваджень, які здійснюються органами рибоохорони, розуміються безпосередні соціально-правові результати, на досягнення яких вони направлені. Цей результат, прямо впливає зі сутності адміністративних норм, які формують завдання відповідного законодавства, в даному випадку, охорони водних біоресурсів та регулювання рибальства, зокрема: завдання інспекторів рибоохорони, які безпосередньо здійснюють цю діяльність.

Інспектори рибоохорони як суб'єкт владних повноважень виконують широке коло завдань та функцій, у сфері охорони і використання водних біоресурсів і середовища їх перебування та боротьби з

правопорушеннями. З точки зору правової характеристики в їх діяльності розрізняються такі основні функції: адміністративна, профілактична, оперативно-розшукова, виконавча та охоронна. Сукупність цих напрямків зумовлює специфіку форм та методів роботи, правовий стан інспекторів рибоохорони у здійсненні поставлених перед ними завдань.

Одним із основних напрямів діяльності інспекторів рибоохорони є адміністративна. Вони переважно виконують адміністративні функції, здійснюють організаційно-правові повноваження, які встановлюються і забезпечуються нормами адміністративного права. У процесі здійснення цієї діяльності працівники рибоохорони вступають в численні адміністративно-правові відносини з громадянами, їх об'єднаннями, підприємствами, організаціями та установами. Адміністративна діяльність інспекторів рибоохорони носить чітко визначений державно-владний, авторитарний характер, здійснюється в офіційному порядку від імені держави, яка надала їм право на застосування специфічних заходів адміністративного впливу [2, с. 493].

Відповідно до ст. 240 Кодексу України «Про адміністративні правопорушення» (далі – КУпАП), органи рибоохорони розглядають справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням правил рибальства та охорони рибних запасів [3].

На сьогодні поняття інспектора рибоохорони, запропоновано розуміти наступним чином. Інспектор рибоохорони – це посадова особа органу з охорони, використання водних біоресурсів та регулювання рибальства, якій надані права державного контролю за виконанням установами, підприємствами, організаціями усіх форм власності, юридичними та фізичними особами законодавства і нормативних актів у галузі охорони, використання і відтворення водних біоресурсів та регулювання рибальства [4].

Повноваження інспекторів рибоохорони регулюються посадовою інструкцією, яка чітко визначає їх організаційно-правове становище, виробничий процес, виклад основних обов'язків, повноважень та необхідних навичок.

Аналіз посадової інструкції та Закону України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» дає підстави для виділення основних повноважень інспекторів рибоохорони, зокрема:

- здійснення державного контролю та управління в галузі охорони, використання і відтворення водних біоресурсів;
- здійснення державного контролю (нагляду) за дотриманням правил використання, порядку придбання та збуту об'єктів тваринного світу в частині водних біоресурсів;
- перевірка документів на право використання водних біоресурсів, зупинка транспортних (у тому числі плавучих) засобів та проведення огляду речей, транспортних (у тому числі плавучих) засобів, знарядь рибальства, добутої продукції та інших предметів;

– надання обов'язкових до виконання письмових вказівок (приписів) про усунення порушень у галузі охорони, використання і відтворення водних біоресурсів;

– вилучення у осіб, які порушують законодавство у галузі охорони і використання водних біоресурсів, знаряддя добування водних біоресурсів, транспортних (у тому числі плавучих) засобів, обладнання та предметів, що були знаряддями правопорушення, незаконно добуті водні біоресурси, а також відповідні документи на них;

– визначення розміру збитків, завданих рибному господарству, за затвердженими таксами та методиками;

– складання протоколів та розгляд в установленому законом порядку справ про адміністративні правопорушення у галузі охорони, використання і відтворення водних біоресурсів [5].

Отже, виходячи з цього посадові особи органів рибоохорони наділені владними повноваженнями, які надають право приймати рішення з метою розв'язання індивідуальних адміністративних справ і застосування відповідних юридичних санкцій до правопорушників.

Державними інспекторами рибоохорони можуть бути громадяни України, які одержали відповідну освіту і професійну підготовку та пройшли у встановленому порядку конкурсний відбір [6].

Призначення на посаду державних інспекторів рибоохорони здійснюється на підставі поданої заяви та за результатами успішного проходження співбесіди, за погодженням спеціально уповноваженої особи центрального органу виконавчої влади у галузі рибного господарства та керівників територіальних органів рибоохорони. Засвідчення функцій призначеного державного інспектора рибоохорони здійснюється на підставі службового посвідчення відповідного зразка. Виконувати відповідну роботу державний інспектор повинен тільки в межах повноважень територіальних органів. При цьому інспектор рибоохорони, який претендує на зайняття посади державного службовця, зобов'язується надати до Державної податкової служби, податкову декларацію про доходи, зобов'язання фінансового характеру та майновий стан, щодо себе та членів своєї сім'ї, а також мають відобразитися всі відомості про майно та доходи, у тому числі за кордоном, згідно ст. 13 Закону України «Про державну службу». Декларація про майновий стан і доходи державних інспекторів рибоохорони подається щорічно, до органу державної податкової служби за своєю податковою адресою [6].

Під час виконання службових обов'язків інспектори рибоохорони повинні бути у форменому одязі, мати нагрудний знак, відомчу зброю, спеціальні засоби самозахисту та службове посвідчення. Але в окремих випадках начальником підрозділу рибоохорони може допускатись виконання інспекторами рибоохорони своїх службових обов'язків і не у форменому одязі. З метою забезпечення виконання службових обов'язків з охорони водних біоресурсів України, власного життя, а також життя інших громадян, інспектори рибоохорони, як крайній захід, мають право

використовувати відомчу нарізну вогнепальну зброю і спеціальні засоби самозахисту. Для здійснення рибоохоронної роботи управління як територіальні, так і басейнові відділи рибоохорони мають на балансі плавучі засоби [4].

Під адміністративною відповідальністю за порушення законодавства у сфері рибного господарства слід розуміти накладення на правопорушників адміністративних стягнень, що тягнуть за собою для цих осіб обтяжливі наслідки матеріального чи морального характеру. Наприклад, при вчиненні громадянами правопорушень, уповноважені на те посадові особи органів рибоохорони згідно із ст. 255 КУпАП складають протокол про адміністративне правопорушення. Основні риси адміністративної відповідальності полягають у тому, що її підставою є адміністративне правопорушення (проступок). До винних у вчиненні правопорушення застосовують адміністративні стягнення, передбачені у ст. 24 КпАП [3]. Порядок притягнення до адміністративної відповідальності є спрощеним, що створює умови для його оперативного й економічного використання.

Від імені органів рибоохорони розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право: керівник спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у галузі рибного господарства та його заступники, начальники басейнових управлінь по охороні, відтворенню біоресурсів і регулюванню рибальства та їх заступники, начальники відділів рибоохорони зазначених басейнових управлінь, начальники державних інспекцій рибоохорони, старші державні інспектори та державні інспектори рибоохорони [5]. Конкретний склад правопорушень, які мають право розглядати посадові особи органів рибоохорони, сформульований у ст. 50, ч. 3 ст. 85, ст. 86і, ст. 912, ст. 1885 КУпАП.

Доцільно виділити санкції при здійсненні адміністративного проступку у сфері рибного господарства. У ст. 24 КУпАП встановлено такі види адміністративних стягнень:

- попередження; штраф;
- оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, а саме: сітки, неводи, трали, пастки, якими здійснюється промисловий лов;
- конфіскація водних біоресурсів, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення;
- адміністративний арешт [3].

Отже, адміністративно-юрисдикційна діяльність державних інспекторів рибоохорони безпосередньо пов'язана з реалізацією їх повноважень щодо накладання адміністративних санкцій на громадян та юридичних осіб. Актуальність питань про сутнісні ознаки та оновлення змісту зазначеної діяльності підвищується в умовах радикальної зміни ідеології функціонування виконавчої влади. Адже, оновлення українського адміністративного права пов'язане з відокремленням таких нових його

функцій, як право-забезпечувальна, що спрямована на забезпечення реалізації прав і свобод людини та правозахисна, тобто захист порушених прав. З огляду на це, сьогодні адміністративно-юрисдикційна діяльність інспекторів рибоохорони повинна розглядатися не лише, як діяльність каральної спрямованості, а насамперед як діяльність, призначення якої полягає в забезпеченні охорони адміністративно-правових відносин, включаючи правовий захист прав і свобод громадян та юридичних осіб.

Адміністративно-юрисдикційну діяльність органів рибоохорони необхідно сприймати як самостійний вид державної, підзаконної, правозастосовної та правоохоронної діяльності, яка полягає у розгляді та вирішенні в передбаченому нормативно-правовими актами порядку правових спорів з метою охорони та захисту інтересів держави в галузі рибного господарства.

Основу концептуальної, теоретичної моделі адміністративної юрисдикції інспекторів рибоохорони становлять як загальні ознаки і цілі, властиві діяльності органів виконавчої влади в цілому, так і ознаки і цілі, характерні іншим видам юрисдикцій (кримінально-правовій; цивільно-правовій; господарсько-правовій).

Загальні і відмінні ознаки видів адміністративної юрисдикції в органах рибоохорони мають специфічний зміст, що відокремлює цю діяльність від юрисдикції інших державних органів та визначає особливий характер і призначення органів рибоохорони у системі органів виконавчої влади.

Адміністративна юрисдикція органів рибоохорони – це спеціальний (особливий) спосіб охорони та захисту суспільних відносин і у той же час – спосіб застосування норм адміністративного права в сфері функціонування органів виконавчої влади.

Список літератури:

1. Курило В.І. Адміністративна юрисдикція в АПК України : навч. посіб. / Курило В.І. Шкарупа В.К., Піддубний О.Ю. – К. : Магістр – XXI століття, 2008. – 686 с.
2. Адміністративне право України. Академічний курс: у 2 т. [голов. ред-кол. В.Б. Авер'янов]. – К. : Юрид. думка, 2004. – Т. 1. – 584 с.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. № 8073-Х // Відомості Верховної Ради. – 1984. – Додаток до № 51. – Ст. 1122.
4. Про порядок проведення рибоохоронних рейдів і дій інспекторів органів рибоохорони при виявленні порушень правил рибальства Проект Державного агентства рибного господарства України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://darg.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=269:111&catid=28:2011-07-05-21-48-14&Itemid=56.
5. Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів : Закон України від 8 липня 2011 р. № 3677-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2012. – № 17. – Ст. 155.
6. Про Державину службу : Закон України від 16 грудня 1993 р. № 3723-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1993. – № 52. – Ст. 490.

В статье рассматриваются актуальные вопросы относительно осуществления органами рыбоохраны административных юрисдикционных полномочий.

Государственный инспектор рыбоохраны, органы рыбоохраны, органы исполнительной власти, административное правонарушение.

In the scientific article the pressing questions of realization the organs guards of fish are examined administratively jurisdiction plenary powers.

Government controller guards of fish, organs guards of fish, organs of executive power, administrative offence.